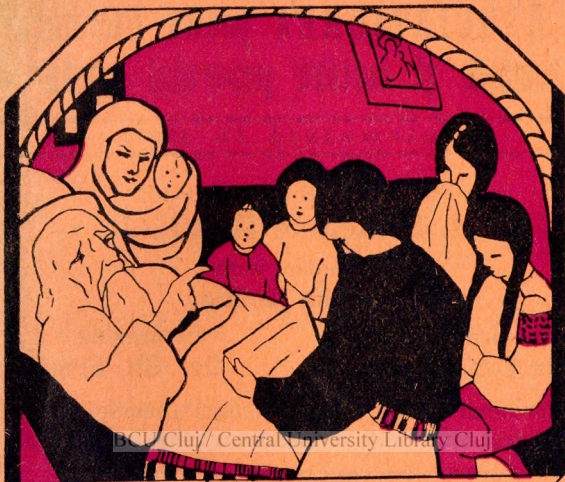

133502

BCU Cluj / Central University Library Cluj

**BIBLIOTECA POPORALĂ
A ASOCIAȚIUNII**

Nr. 185.

Anul XXI.

Copiii Ursuțului

și alte povestiri pentru popor

De

Ioan Pop-Reteganul.

Editura Asoe. „Astra” Sibiu, Str. Șaguna 6.

Prețul 10 Lei.

„ASOCIAȚIUNEA pentru literatura română și cultura poporului român“.

Intemeiată în 1861.

PREȘEDINTE DE ONOARE:
M. S. Regele CAROL II.

Prezident activ:
Vasilie Goldiș.

Vice-prezident I.:
Dr. Oct. Russu.

Vice-prezident II.:
Dr. Gh. Preda.

Comitetul central al „Asociațiunii“ numără 50 de fruntași din toate păturile societății românești.

 E de datoria fiecărui bun Român să sprijinească „Asociațiunea“, abonând publicațiile ei și înscriindu-se de membru.

Taxele de membru sunt următoarele:

Membru fondator al Casei Naționale, odată pentru totdeauna.	Lei 5000—
Membru fondator al „Asociațiunii“, odată pentru totdeauna.	„ 1000—
Membru pe viață al „Asociațiunii“, odată pentru totdeauna.	„ 500—
Membru activ al „Asociațiunii“, anual	„ 50—
Membru ajut. al „Asociațiunii“, anual	„ 10—

222302
Biblioteca populară a Asociațiunii „Astra“.

Anul al 21-lea.

Nr. 185.

Mai 1931.

Copiii Ursufului și alte povestiri pentru popor

de

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Ioan Pop-Refeganul.

cu o prefață de Horia Petra-Petrescu.

BCU Cluj-Napoca

RBCFG201504433

BIBL. UNIV. CLUJ

3286 013. XI. 1931

EXEMPLAR LEGAL

— rubrică periodică. —

Editura Asociațiunii „Astra“, Sibiu, Strada Șaguna 6.
Tiparul Institutului de arte grafice „Dacia Trătană“, s. a., Sibiu.

Cuvânt înainte.

Iară venim în casa românului cu „un Ioan Pop-Reteganul“ ! Așa ne-am învățat : ne-am legat ca în fiecare an să tipărim cel puțin o broșură de a sfântosului și mintosului învățător român Ioan Pop-Reteganul.

Avem încă un maldăr de manuscrise netipărite, moștenite dela autor și cumpărate dela familia sa : cântece, descântece și bocețe, povestiri și povești, traduceri și îndemnuri pentru țărani, învățători și alți cetitori, dela orașe.

O viață întreagă a tot scris Ioan Pop-Reteganul — simțind bucurie, mulțămită sufletească, în scris. Deaceea memoria lui Pop-Reteganul trebuie să fie scumpă sufletului românesc, fiindcă omul acesta, cât a trăit, numai binele și înaintarea semenilor săi le-a vrut și a fost unul din cei mai buni propagandiști culturali din câți i-am avut noi. Mulți

încearcă să vorbească și să scrie pe înțelesul poporului, dar foarte puțini se și pricep. Îi poți număra pe degete.

De ce? Pentrucă darul de a vorbi și scrie pentru popor nu se poate cumpăra, fără trebuie să fie ceva înăscut.

Și Ioan Pop-Reteganul era din naștere dascăl de școală și dascăl al poporului dela țară.

Cetiți chiar numai cărțuliile tipărite de Pop-Reteganul în biblioteca noastră și aveți să pricepeți ce farmec zace în scrisul acestui priceput și neobosit mânăitor al penei.

Născut în 1854, în comuna Reteag (de aici numele său de Pop-Reteganul, spre deosebire de atâția Popi), din părinți țărani, micul Ioan a învățat carte în Lăpuș și în Năsăud, apoi la „pedagogiile“ din Gherla și Deva.

Învățător a fost în Vălcelele-bune, Lisa, Băuțari, Bucium-Șeasa, Sâncel și Rodna veche. În 1892 s'a retras în comuna sa natală Reteag și aici a și închis ochii, în a. 1905.

Tot ce a scris el a purces din dragostea sa de frumos și de neam și aceste două iubiri a știut să le îmbine, de cele mai multe

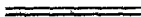
ori, într'un mod așa de fericit, încât chiar și profesori universitari (ca d. e. dl Rădulescu-Motru, care redacta, pe vremuri: „Noua Revistă Română“) l-au primit cu drag în șirul colaboratorilor.

Cine va scrie, odată și odată, o istorie conștientioasă a dezvoltării culturale a poporului român din Ardeal, va trebui să păstreze o pagină de cinste, de aur, pe seama acestui modest învățător de sate, fiindcă multă vreme a fost chiagul, care a strâns rândurile scriitorilor populari, în reviste și cărți populare redactate de el, și a scris și el cum n'au scris mulți la noi.

Lipsa unui Pop-Reteganul se simte chiar și în zilele noastre. Ne uităm în jurul nostru și nu găsim fără doar câțiva cari să scrie la fel de bine pentru popor: pe păr. l. Agâr-biceanu, pe scriitorul moldovean Mihail Sadoveanu; pe ardeleanul Al. Lupescu-Melin; pe păr. Septimiu Popa; (în parte), pe dl Octavian Prie; pe „șolomonarul“ Gavril Todica; pe păr. l. Moța, păr. l. Trița, Petrea Dascălul (Petre Olariu) și Victor Lazăr, dar chiar și aceștia printre picături, neputând să se oprească numai la scris, cum a făcut-o Pop-Reteganul în sătucul său.

*Cetiți și bucățile din broșura de față și
o să dați dreptate aceluia care mărturisește:
Fie, că meșteră peană a mai avut I. Pop-
Reteganul, când a vrut să scrie pentru
popor!...*

HORIA PETRA-PETRESCU.

Copiii Ursușului.

Poama nu cade totdeauna
lângă pom, nici așchia lângă
tăietor.

Poporul greu muncitor, plugarul, talpa țării, țăranul, fu multe veacuri numai suferit în țara sa; umbla cu el mai rău decât cu vita; că vitei, pentru slujba ce ne-o face, barem adăpost și hrană i se dau, dar el nici aceste nu le avea. El era silit a lucra de Luni dimineața până Sâmbătă seara în brazda boterului său, până isprăvea lucrurile câmpului aceluia, și numai după aceea își putea lucra ogorul, ca să-i producă pâine și astfel să nu fie silit a muri de foame. Așa erau vremile. Iată cum raportează bunului împărat din Viena, Iosif al II-lea, o deputațiune țărănească, starea țăranului pe la finea veacului trecut:

Impărțirea săptămânei :

patru zile la domni (robotă, clacă),

a 5-a zi la vânat,

a 6-a la pescuit,

a 7-a doară se cade și lui Dzeu, pentru că
ne dă lumina ochilor.

Fost-au vremi și de acele cât poporul
trebuia să poarte chiar jugul ce-l poartă
numai bou; trebuia să tragă în locul vitelor,
căci după boale se împușinau într'atâta vitele,
de nu mai era cu ce ara, iar boierii voiau,
ca ogoarele să nu le rămână totuși nesă-
mănate. Au trecut și acelea vremi, căci :

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Când purtam în grea robie

Lanțul greu ;

Noi credeam în bărbăție

Și 'ntr'al nostru Dumnezeu.

L'am chemat să ne ridice

Și-a venit,

Și din lanțuri inimice

Brațele ni-a despletit.

Bunul Dzeu a schimbat vremile, am de-
venit și noi, poporul, oament liberi, puteam
lucra numai în ogorul nostru, puteam griji
numai de vițelele noastre, nu ne mai scotea

niment la „boierescul“ cu sila, ci, — de vota să mergem, — trebuia să ne plătească pentru muncă, scurt: ajunserăm stăpâni peste noi și averile noastre, multe-puține câte erau.

În timpul iobăgiei fiecare iobagiu sau clăcaș, avea moșioara și căsuța cu grădina sa, despre care susțineau boierii, că din mila lor le au iobagii, din care pricină apoi îi și încărea după plac cu câte 52, 104, 208 de zile, după-cum de mare era moșioara, dar mai adesea, după ce inimă avea boierul. Fost-au și de acei boieri, cari nu vreau să știe de numărul zilelor, ci în fiecare zi scoteau barem câte un om la lucrul boierului din fiecare casă de roboțăș (de slujbaş, de iobag). Și totuș n'a desnădăjduit poporul, el a rămas credincios pământului acestuia, care a fost cuprins și apărat de strămoșii lui, care a susținut și primit la odihna vecinică pe aceia și care ne susține și ne va primi în sânul său și pe noi. Poporul n'a desnădăjduit și n'a lăsat acest pământ îngrășat cu sângele său și lucrat întru sudoarea feței sale, ci și-a zis :

Fie pânea cât de rea

Tot mai bine 'n țara mea.

Și zicându-și așa a stat neclintit, cum stă o stâncă în mijlocul undelor celor mai furioase ale mării.

Dar „dreptul nu până în veci va suferi, nici păcătosul până în veci se va mândri“, zice sf. Scriptură.

Așa fu și aci. Veni ziua dreptății și libertății neamurilor; anul 1848 îngropă jugul cel tirănesc al iobăgiei, țăranul deveni liber, domn peste moșioara sa, iar boierul, — deși avut, — fără dreptul de a cere brațe lucrătoare fără plată.

Mult se bucura poporul de libertatea, în care intrase, dar, pagubă, mulți din oamenii noștri nu o știură prețui: o iubeau, le plăcea, că nime nu le mai strigă la fereastră: „scoală, mări, și mergi la plug, la sapă, la vie, la secere, cu mulere și cu toți câți îi ai în casă!“, dar mulți erau prea ușori pentru de a pricepe acest dar Dumnezeesc, pentru care

... pasărea se sbate,
 Viermele se nfrânge, fiarăle răcnesc,
 Iar omul despoate chiar și pe-al său frate
 În oarba-i trufie, de-acest dar ceresc;

pricepură și prețuiră libertatea așa de bine, că prin purtarea lor în scurt timp deveniră robii patimilor, cari apoi îi băgară într'un jug mult mai rușinător și mai umilitor, decât cum fusese jugul iobăgesc; precum vom vedea din următoarele:

În partea de cătră mează-noapte a Ardealului, nu departe de râul Someș, este un sat românesc numit Giurgești, așezat chiar în vale, la poalele răsăritene ale castelului Ciceu, din care azi se văd numai puține ruine și de sub care azi se tale pietri de moară, dar odată ei că a fost cetate vestită, stăpânită de Petru Rareș și de alți domni din Moldova. Locuitorii satului Giurgești până la 1848 făceau clacă și zile de robotă familiei boierești Bethlen, căreia aparținea și Ciceul cu câmpurile și pădurile cele întinse. La anul sus-zis scăpară și ei, dimpreună cu frații lor de suferință din satele vecine și deci putură răsufla mai dulce proaspătul aer, ce le venea dinspre Ciceu cu îmbelșugare. Hotarul fiindu-le bunîșor, timpul fiind numai al lor și al lui Dumnezeu sfântul, puteau înainta în avere și în cultură, dacă nu ar fi fost bântuiți — ca mai toată

țara Ardealului, — de un soi de lăcuste, cunoscute în cartea neamurilor sub numele de cărciumari și cămătari. Din neamul acesta năvăliră câteva familii asupra comunei Giurgești și prinseră a o spurca cu țăbac și vinars.

Frumoasă comună era Giurgeștii la năvălirea lor; locuitorii erau bine hrăniți și îmbrăcați, mai dela fiecare casă eșiau câte patru și câte șase boi; rară era gazda, care să nu aibă vitele lui, vacile lui, bucatele lui, dar după câțiva ani dela năvălire rar era omul, care putea zice: am patru boi, iar oile se împușinau mai tare ca de călbează. Deveniseră vestiți Giurgeștenii în toată împrejurimea, din pricina mergerii lor pe povârniș la vale. Și nu erau de-altcum numai Giurgeștenii, care îndrăgostiră otrăvile atât de tare, nu în multe comune se înavușiau crâșmarii văzând cu ochii, de pe spinarea bietului popor nepriceput și pățimaș, dar ce era de făcut? Apucase bietul popor pe povârniș la vale, și nu era cine să-i pună bâta 'n roate, să împedece carul de a luneca așa avan. Și știți cine era căpetenia Giurgeștenilor în acel timp, știți cine-i îndrepta în toate? Ur-

suful, feciorul bocotanului celui bătrân, bocotanul de azi, adecă bocotanul de atunci, că azi e sub gila verde.

Tata Ursuului, Ursul bătrânul, era bocotanul cel mare dinainte de răsmeriță, nime nu mai avea pe acele vremi, cât ține apa Someșului, ceea ce avea el; boii lui erau par'că mai buni și mai frumoși decât ai boierului, vacile lui erau vestite pe toată apa Someșului; cine vrea să aibă o vacă bună, se nizuia doară va putea pune mâna pe una din strana și șirîștea Ursului din Giurgești; apoi oile, stupii și câte și mai câte bunătăți nenumărate avea Ursul bătrânul! Și copil numai de avea unul, pe Pantlimon, la care însă oamenii îl ziceau Ursuful, fiind copilul Ursului. Ursuful creșcu cu „dragul mamei“, ținut numai ea pe apa puflină, dragostit și nenerat, până când fu cât oamenii. Numai la căratul bucatelor de pe câmp vedeai și pe Ursuful eșind din sat, pușcând din bictu pe cei șase boi cu coarne întoarse, prinși doi câte doi la carul cel ferecat, singurul car ferecat în tot satul pe acele vremi, că ceilalți oameni aveau cară făcauă, adecă neferecate. La plug de mergea până la ameazi, după

ameazi se punea la somn; la sapă mergea numai să adune un braț două de pui de păpușoi după săpători, să ducă la cei vițel, dar nu să sape și el în rând cu alți oameni; la secere nu se putea pleca un zid de om cât un deal; la coasă cine să și pună pe fectorul bocotanului? Așa creștea el, zicând în frunză și în fluter, bătând ulițele și șezătorile și nelucrând nimic. Ursul cel bătrân zicea adesea către bătrâna lui: „Măi babă, hăi! Măi, din fiul nostru s'a alege o nimică mare; mă, ține minte, mă, că cine a trăi va vedea, că Ursuțul va ajunge pe-atâta de poveste, de și pruncii vor vorbi de el“. Dar lelea Acsina, baba lui badea Todor Ursul, răspundea soțului ei totdeauna cu vorbe blânde și înțelepte, după-cum știa ea:

„Nu te necăji, măi, vâjule, că doară vezi că numai pe el îl avem, iar' hogăție după D-zeu sfântul îi lăsăm destulă. Mâne-poi-mâne o să se șteargă săcreata ast de domnărie, că de mult se tot aude, că s'o șterge, vom însura pe Pantilimon e' o fată bogată de starea lui, vom afla noi una de popă undeva, ori de nemeș, și n'o avea să trudească ca noi, numai să umble colo pe lângă cei lucrători cu măcăul în mână“.

„Bine, babă, bine, numai să fie cum zici tu, dar' eu zău mă tem, c'o fi după-cum zic eu“.

În răsmeliță revoluționarii din părțile Ciceului mai întâi prinseră pe bocotanul Ursul și-l legară fedeleș până le-a da bani, bani mulți de aur și de argint și beuturi bune. Le-a dat bietul creștin ce a avut, dar' ei nu vrură să creadă, că numai atâția bani are bocotanul Ursul, și îi taiară capul. Pantilimon Ursuful cu mumă-sa și cu multă lume erau în Ciceu ascunși de frica revoluției.

După ce se liniști lumea și merse care pe la casele sale, Ursuful era singur stăpân în casa lor; că, — deși mumă-sa trăia încă, — dar n'ar fi zis ceva împotriva voiei fiului ei pentru cât bine îi în lume. Drept, că cu răsmelița li se prădase multe de toate, dar și aceea îi drept, că cu toată pierderea avută, totuși, ei rămaseră cei mai avuți în Giurgești, ba nici în satele vecine, cale de trei zile jur-împrejur, nu erau gazde mari ca ei, ca Ursuful cu mumă-sa.

„Să te însori, dragul mamei“, zise odată lelea Acsina, „să te însori, să te văd așezat; eu știe D-zeu câte zile mai am și n'aș voi

să ies din lume până nu te știu așezat. Și chiar de m'ar mai ține D-zeu zile cu păcate, sunt slabă, numai pe-acasă mai pot mocoși câte ceva, la hotar nu sunt în stare să merg, de când mă întristai după fie-tertatul tău tată. La bogăția noastră trebuie găzdoale cum eram eu odată, nu o babă neputincioasă, cum sunt azi: uite, popa din Domocoșeni are fete, popa din Boiereni are fete, popa din Strâmbu și din Măgogia au fete; oricare ar trage în casa noastră, că-'i casă văzută și cinstită, du-te unde vrei și te așează, să te știu așezat".

Așa grăi lelea Acsina, iar fiul ei Ursuțul, nu luă în deșert vorbele mamei sale, cu atât mai vârtos, că ochise o fată din Corabia, care și ea îi făcuse cu ochiul și-'i era dragă ca sufletul, că era frumoasă și drăcoasă. Deci merse la ea, o peți și o luă de nevastă. Nici nuntă ca a lor nu mai fusese pe apa Șomeșului, dar nici miri ca ei nu aflai în șapte târguri. El înalt și spătos și oacheș și chipeș; ea năltuță, subțirică, albă roșcovană, cu ochii mieruiți și cu părul galbin până-'n călcâie. El cu ciobote negre cu tureacul până dinsus de genunche, cu

cioareci albi de habă, cu curea lată bum-bită, cu pieptar lung până mai în genunchi, tot mătasă și bumbi, cu năframă de mătase la grumazi, cum nu mai avuse pui de Român pe apa Someșului; ea cu ciobote roști, cu crătințe alese în forme, cu poale numai în cheițe și în ochișori, cu cămeșă cu piept ales din mătasă, cum erau și mânecile, cu sgardă de husoși, taleri și galbeni la grumazi, cu laibăr de mătasă neagră și cu părul pe spate; pe deasupra ea avea bon-diță de miel negru, blănită cu postav roșu, iar el cojoc bogățesc, tot pene de mătasă ca palma de mari, cumpărat din târg dela Bistrița cu o sută de zloți.

Nunta ținu o săptămână întreagă, iar după nuntă urmară tot zile d'albe, ca de nuntă, mai multă vreme. Toată împrejurimea vorbea de părechia cea frumoasă și fericită; la târguri toți vreau să o vadă, la moară numai despre ea se vorbea, în șezători i se făcuse chiar cântece, încât ori-care fată își doria un bărbat ca Ursuțul și ori-care fecior o nevastă ca Irina Ursuțului din Giurgești.

La câteva săptămâni după nuntă dă D-zeu și muri lelea Acsina și rămâne Ursuțul

gazdă de măganul lui. Acum însă erau slugile gazde, iar el domn întreg. El porunceea, — când porunceea, — ce să se facă și cum, iar slugile făceau cum știau și cum voiau ele. Dat-a D-zeu vremea ieșitului la lucrul câmpului. Toată lumea era la câmp numai Ursuțul sta acasă, umblând cu pipa cea lungă de colea până colea, mai până la jupânul Itzig, care venise numai ast-toamnă în Giurgești și ținea vinars, vin și tabac, mai până la vale să se scalde, mai până la moară, în minciuni; mai mult sta însă p'acasă și vorbea în hârjete opșaguri cu celea femei, ce erau la lucrul pânzei și al lânei, că Irina încă era lucrătoare ca și el.

Așa-i trecu toată văruța, iar când fu toamna abia intra în ograda lui jumătate din bucatele și fânul ce intra de altădată; ce-î păsa însă lui? Era bogat și pace! Cu toamna deodată se începură și ospețele, mai la toate fu el nănaș, iar unde nănășea el, se cunoștea că-i nuntă. Cinstia mireasa cu mână plină. Unde din întâmplare nu era el nănaș, se cunoștea nunta cât de colo, era mai sărăcăcioasă, să fi fost mirii cât de cu bună stare.

Aşa merseră lucrurile câţiva ani de-arândul, acasă vorbea numai opşaguri, în sat lua pe unii şi pe alţii în hârjete, iar la câmp nu mergea, numai de dor; la nunţi era fruntea mesei, lângă popa; la boteze iar aşa, la târguri mergea cu treabă şi fără treabă, iar la crâşmar şi de zece ori pe zi în casă, mai la un păhar de vin bun, mai după o ţigară, mai la un păhăruţ de vinars scump, că aducea crâşmarul anume beuturi scumpe dela oraş pe seama Ursuţului, că era bocotan Ursuţul, bocotan galant, care bea popeşte şi plăteşte boiereşte. De plată nici când nu întreba crâşmarul pe Ursuţul, ştia el bine, că are cu ce plăti, şi ce nu plătia azi, plătia mâne ori poimâne, dar neplătit nu rămânea.

Aşa trecu zi după zi, lună după lună şi an după an. Din an ce mergea i se împuţinau vitele şi oile şi caii; din an în an aduna tot mai puţine bucate şi mai puţin fân, dar copiii se înmulţiau, mai în tot anul copilul, până — când fu însurat de 10 ani avea 4 feciori şi 2 fete, iar' din vite îi mai rămăseseră pisica şi cânele, moşia o lucra crâşmarul mai jumătate, dar Ursuţul tot bea şi trăia bine, iar'

jupânul crâșmar scria numai corigături de ale lui într'o carte afumată.

Din zi în zi scrisoarea se tot înmulția în cartea jupânului, dar Ursuțul habar nu avea de scrisorile și de cărțile lui, el mergea regulat la cârciumă și din ușă striga cu glas înalt:

Adă vin, că banti vin!

Iar' crâșmarul nu i-ar fi stricat voia pentru cât bine-'i în lume. Astfel trecu multșoară vreme.

Într'o vară, coala pe timpul seceratului se bolnăvi Ursuțul rău. Copilașii steteau lângă el și-l apărau de muște cu o crenguță de răchită și-i mai dau din când în când câte o ulcică de apă din cofă; mulerea Ursuțului cutriera satul, mai pe la fine, mai pe la cumetre să capete leacuri Ursuțului și mâncare ei și copiilor. Nu aveau nici ce să mănec! Bucatele li-se gătase din postul mare, iar crâșmarul nu mai vrea să le dee nimic pe credit, ba cerea cu toată gura datoria de până aci.

Câteva săptămâni zăcu Ursuțul pe pat, iar când se mai ridica veni în ograda casei

lui o comisie judecătorească, care dădu tot: casă, grajduri, șură, grădină, grânare, tot, tot, tot ce avea, crâșmarului, iar Ursuful cu mulțea și cu copiii își luară bulendrele (hăinuțele slabe cum erau) și se traseră în colniță la un vecin, plângând și dăolindu-se și bătându-se cu capul de pereți. Oamenii din sat unii îl văterau, alții ziceau: așa le trebuie, că nici unul n'a lăcomit să și mai aibă câte ceva, ei numai să mănec, ba așa de glupav mâncau averea rămasă de bătrâni, de gândea că până-'i lumea n'o să o gate! la cei mai mulți le era milă de blefii prunci nevinovați. Acum începură și ei a lucra. Ursuful, care nu săpase în viața lui mai mult decât doară câteva cuiburi de baraboi, acel Ursuful trebuia acum să meargă în brazda altuia, să lucre de dimineața până seara desculț și slab îmbrăcat; el, care numai cu ciobote până dinsus de genunchi era învățat; Ursuful trebuia să se îndestulească cu mâncarea proastă ce o căpăta pentru lucru greu, el, care numai carne de puiu și miel mânca vara, iar iarna carne de vită și de porc; Ursuful trebuia să se deprindă a bea apă clocită din fedeleș, el, care toată ziulița zăcea

la soare, el, care până într'aceea căuta vinul de vechiu și berea de proaspătă.

Numai în bunăstare nu era familia lui. Nevasta lui, era, ca și el, goală și flămândă când nu lucra în brazdă străină, iar copiii trăiau din mila vecinilor și a creștinilor celor cu frica lui D-zeu, care milue pe cel năcăjit.

După vara cea frumoasă vine toamna cea ploioasă, apoi iarna friguroasă. Cum se stee ei în șoprul desgrădit? Se duseră la crășmar, casa din care-i scosese era goală și îl rugară să-i lasă să intre în casă, să aibă unde ierna. Acela se arătă milostiv, le dete nu numai casa cu grădina, ci și câteva bucățele de loc, dacă s'or obliga, ca în toată săptămâna vor face o zi de lucru, adecă pe an 52 zile de lucru. O robie aceasta, dar' ce să-i faci? Cine nu se năzuiește să fie stăpân, trebuie să fie baremi slugă.

Se învoiră bucuros la acest târg, că mai bun nu putea face. Și prinseră a munci cu toată inima de Luni dimineața până Sâmbătă seara, tot o zi pe seama crășmarului și 5 zile pe seama lor, pentru plată pe la alții, că ei nu aveau ce lucra pe seama lor. Ur-

suful cât fu iarna de mare nu aruncă secură din mână, tăia lemne pe la alții, mai mergea în pădure, mai făcea pari de gard și de vile, destul că fără lucru nime nu-i mai vedea. Muiera lui torcea cânepă de a bocotanilor, adecă de a muierilor acelora, care înainte cu zece ani îl lucrau ei. Copiii cei mărișori încă făceau ce biată le ajungeau puterile, mai tăiau un lemnisor să pună pe foc, mai adunau vreo două aschii, și mai mult se jucau, ca copiii.

Așa trecu iarna, dar suflet de om n'a văzut pe Ursuful în cârciumă, ba când trecea pe lângă ea, par'că fugea să nu-i sară 'n spate. Câte un prieten de al lui din vremea când avea pe ce bea, văzându-l trecând pe lângă cârciumă ca glonțul din pușcă, îl cânta:

Pare-mi rău, vremea-i târzie,
Las' c'asa îmi trebuie mie!

Dar Ursuful se făcea că nici nu-l aude. Oamenii din sat, când dau în vorbă despre el, vorbiau cu oare-care milă. — „l-o îndreptat D-zeu firea“, ziceau unii, „numai de i-ar ține-o D-zeu“, răspundeau alții. Și cine avea ceva de lucru bucuros îl chema, și la sâr-

bătorii îi cinstia cu lucruri de care el nu avea, iar când fu primăvara toți îi arară bucațelele de loc, ce le ținea dela cârciumar pe zile de lucru.

Așa o mână el câștiga ani și iar începu a se apuca câte la ceva; mai întâiu la o purcieă, din purcieă la scroafă cu purcei, din scroafă cu purcei la o junineă, și din junineă se treziră la vacă cu lapte, ba și vreo câteva oi le dete D-zeu pentru munca și crușarea de care se apucară, după ce se văzură odată scăpătați.

Dar când gândeai că o să apuce mai bine, Ursuțul din munca cea grea se bolnăvi și muri, iar muierea lui rămase cu atâta spuză de copil destul de rău, chiar când nădejdea ridicării din ticăloșie era mai mare. Nu mult după Ursuțul muri și muierea lui, iar copiii mărunței fiind, se împrăștیارă pe la cei creștini; cei mai mărișori ca sluguțe, iar cei mai mici pe la neamuri, până vor fi barem de umblat la găște buni.

Astfel s'a stâns Ursuțul cel bogat, fala satului, vestitul văli Someșului, bocotanul de odinioară,

Doi ficiorași ce-i avea mai mari, statură ei prin Giurgești slugi, până erau cam de 15—16 ani și atunci, într'o primăvară, își pierdură urma. Nime nu auzi de ei nimica, până le veni vremea tragerii de sorți. Atunci veniră de bună voie în satul lor, unde își aflară frații și surorile, neamurile și cunoșcuții. La oaste nu-i luară, dar nici mulți pureci nu făcură prin Giurgești. După ce trecu asentarea, luară pe ceilalți doi frați cu ei și merșeră de unde a fost venit.

La anul iară se reîntoarșeră toți patru frații, bine hrăniți, bine îmbrăcați și cu bani frumoși în pungă. Așa mergeau și stau anul întreg, pe unde stau, iar primăvara veniau acasă pe câteva săptămâni. Și de câte ori veniau, totdeauna cumpărau câte ceva, unul o păreche de junci și-i da în grija cuiva pentru plată, altul o delniță de loc, altul lemne de lucru, și peste câteva săptămâni mergeau iară de unde veniră cu banii.

Oamenii din sat se întrebau, că oare de unde aduc ei atâta potop de ban? Unii își dau cu părerea, că au aflat undeva o comoară și iau numai cu încetul din ea; alții credeau, că sunt amestecați cu ceva ceată

de hoști de codru, iar alții, — mai puțini, — ziceau că lucră și cruță, de aceea au ce au. Odată, când veniră iară din lume cu bani, îi luă primarul la întrebare: „De unde au banii?” iar cel mai mare din frați răspunse: „Ascultă, primare, dumneata întrebi, cum am venit noi la bani. Noi am aflat o comoară, jupâne primar, o comoară scumpă, din care tot putem lua, cât vom fi cuminte și sănătoși, că tot nu se mai găte, o comoară fără fund am nimerit“.

„Unde-i?” întreabă primarul. „Aci!” răspunse feciorul, arătându-și mâinile.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Apoi adaose:

Când ne-am zărăstit mai întâiu cu fratele meu cel ce-i după mine, cu Toader, am mers ca slugi și ucenici la un drotar. El ne trecu în Moldova și ne învăță măiestria lui: a lega oale cu drot, a face zale, grătare, a lucra cu tinichea, a face oale, ulcele, coperișe de oale, lavoare și alte lucruri. La început ne plătea pentrucă îi purtam negoțul în spate, după aceea ne plătea că ce-i ajutam a face vase din tinichea, iar după ce adunasem părăluțe și ne crezurăm destoinici a lucra

fără ajutorul lui, ne despărțirăm de stăpân, nu mai voirăm a sluji, ci prinserăm a munci pe seama noastră. Și am muncit și am cruțat, și am adus para la para, gologan la gologan, franc la franc, până era galbinul gata, iar dacă vedeam odată galbinul în mână, nu ni-l scotea nici cu patru boi; iar când aveam 50—60 de galbini, veniam acasă cu ei și îi băgam în pământ, dar nu-i făceam grămăjoară în pământ, ci răscumpăram cu ei delniță de delniță pământurile ce le traficase tata, — fie iertat, — cu beutura lui. Așa ne stau lucrurile, jupâne primar“.

Auzind primarul descoperirea aceasta se bucură mult și în Dumineca cea mai de aproape descoperi poporul adunat înaintea bisericii modul, cum feciorii Ursuțului fac bani și răscumpără moșta înglodată de Ursuțul. După ce pricepură Giurgeștenii minunata măiestrie de a face bani, mulți din cei lipsiți se îmbiară de slugi și ucenici la fiul Ursuțului, ca să-i învețe măiestria de a afla comori, de a face bani. Și ei bucuros îi învățau, dar măiestria cruțării nu de toți se leagă. Prin asta încă se adeverește zicala, că; mai lesne-i de câștigat, decât de păstrat.

Astăzi toți patru feciorii Ursuțului au case bune, moșii destul de mari, vite destule și muleri frumoase și harnice. De primăvară, din săptămâna Paștilor până toamna, la ziua Crucii, petrec acasă, poartă economia, seamănă cucuruzul, îl sapă, fac fânul, seceră holdele, fac ogoară și seamănă semănătura de toamnă, îngrijesc casa cu cele trebuincioase, și

Drot în spate,
 Măi fărțate,
 Băta-'n mână și la drum,
 Foate fragă,
 Mândră dragă,
 Eu mă duc, te las acum!

și se duc și nu mai vin până vine și cucul cu primăvara în spate, atunci vin și cu șerparele tescuite de bani buni, nu de minciuni.

Apoi dreaptă-'i dar zicala: Cum e tatăl așa și feciorul? Cum e mama așa și fata? De multe-ori vedem din părinți buni, copii răi, dar' și din părinți răi, copii buni, că poama nu totdeauna cade lângă pom și aschia lângă tăietor!

Găvrila Craiului

(Probă de limbă din Reteag, pe Someșul mare,
în Ardeal.)

Zăce că tăt uămu are on joc și o hore
și o povestie; și așe o și, că die n'ar și, nu
s'ar povesti.

Care-i jocu și horea lui Găvrila Craiului,
nu știu, poatie că nici tel nu știe; da povestia
lui o știu io și tăt satu, și bucuros v'o spun
și dumnilor voastre.

Astăzi cinie vedie pă Găvrila Craiului,
de nu-i știe povestia, credie că vedie pă on
nimernie, care o fost copilu nimăru, a cărui
părinți o fost neștie slăbănogi, și pă tel l'au
făcut numa die năcaz în lume. Că-i sdrențos,
flămând, gol, fără casă, fără masă, fără mintie
și fără noroc.

Așe s'ar gândi, cinie îl vedie, și nu-i știe
povestia, da nu-i așe.

Uita-ți-vă, uamini buni, uitați-vă la iel, âmbă noma-n cămeșe; atâta-i tăt ce are pă trupu lui, tie miri cinie i-o dat'o ș'acea, poate ii rămasă dila ceva mort. Pă cap are on clop tăt uns, fața lui ii niespălată, barba lungă ca la Jidovi, păru tuns-nietuns, pchi-cioarele goale. Iarna-vara mai are păstie cămeșă cee scurță și strâmtă on sumăieș cernit, tăt sdrențe, il poartă tăt pă mâneci. Apoi âmbă pripit-pripit, fără țântă, fără gând și fără rând; doarme undie-l apucă noaptea, mănă ce capătă, da mai mult trateștie cu răbdări prăiștie. Și nu moare, cu tăt chinu ce-l trage, că die nēcăz nu moare nime, că moare cin' nare zăle. Nu-l veți nci la biserică, nici între uamini, mai mult ii săhastru ca șerăle pădurii. Cătie odată se rătăceștie pân cele păduri și urlă ca lupchii, altă dată, die nimereshie o băltoacă, să tăvăleştie n ea ca porcii, orî că rācăeshie-n ea ca dobitoacele.

Așa este iel astăzi, dar nu așa a fost iel tătdeauna. Astăzi, când il rupe foamea, aleargă pă hotar, dela uăm la uăm, și zice: o țâr de mălaiu, o țâr de mălaiu... dar așa de repede, de mai nu-i alegi nimica din gură.

Dar să vă spun povestea lui :

El e fciorul crăiuțului din Ciceu. Tatăl său fu atât de avut, de-i ziceau oamenii craiuțul, din pricina bogății lui cel mari. Poate că i-ar fi zis craiu, dar fiind omul mânântăluc, îl desmierdau și-i ziceau crăiuțul. El ședea pe câmpul Ciceului, nu departe de cetatea cea vestită a Ciceului, de sub care se taie azi pietri de moară și care cetate cică a fost a lui Petru Rareș, domnul Moldovei. Pe câmpul Ciceului mai ședea împreună cu crăiuțul un uăm de-i ziceau Gerasim Stupariul, care ținea stupi mulți și are un fecior dus în Moldova; apoi ședea lon din dâmb, vestit pentru pomățul ce-l avea; mai ședea acolo Grigore a Sâit și mai câțiva uamini, cu muerile și avutul lor.

Câmpul Ciceului se ține de Reteag, dar e mai aproape de satele Giurgești și Corabia, decât de Reteag. Acolo ședeau acești câțiva uamini iarna-vara, acolo-și aveau moștile și casele și stau bine, dar din ei din tăți mai bine sta Crăiuțul, pe care dealtfel îl chema Bonihan Toader. Crăiuțul nu mai trăesce, iar pe cetalați vecini ai lui, ce trăiră pe câmpul Ciceului, i-a strămutat, groful în sat, când

cu focuța ast de comasare, și așa câmpul Ciceului întreg-întreguț rămase în mâna grofului, al cărui sunt pădurile și dealul Ciceu, de unde scot amu pietrile de moară.

Aleste vi le-am spus anume, ca să pricepeți povestea lui Găvrila Craiului.

Destul atâta, că tătânes'o-i ziceau Crătuțul. El iera uăm pă cât de bogat și de bisericos, p'atât de sgârcit; nu iera Duminecă și sărbătoare să nu vină în Reteag la biserică, unde cetia dintr'o carte scurtă și groasă ca o jumăta de teglă, neagră de veche, — cetia și făcea cruci și mătanii cât ținea slujba, apoi vinta dela biserică ață la noi, că iera prietin cu tata, și prânzia la olaltă și povestia până la vecernie, atunci merea eară la biserică și di-acolo acasă. Și ținea calea dilatel pân la noi în sat cel mai puținiel două clasuri, venia, ba iarna, când iera omătu mare, și toamna și primăveara, când iera diesfundată valea ursului — pe undie era calea — nici în trei clasuri n'ajungea. Putū de Ciceuan nu coboria pă vremurī rele-n sat, numa d'on necaz prea mare; da Crătuțu, să și plouat ploaie die foc, nu lipsia dila biserică. Par'că amu-l văd: uăm mnic, alb roșcovan, cu

uăchi mnici verzi, cu păr mare, cu cloareci albghi largi, cu opchinci, chieptar, suman, cu clopul lui cel uns, cu o horbă: să știu pingăltor, vi l'aș putea pingăli.

Dar pă cât iera die bisericos și die găzdac, pă atâta iera și die sgăreit și die rău cu căsenti lui. Căsenti nu cutiețau nici se mânca să se sature die frica lui. Spun uaminii că fomeia lui merea vara la lucru și-și ducea merindie: mălai cu brânză uări cu slănină, da de dulcele iera numa mărturie, că ea nu cutiețea a mânca din el, ci mânca mălaiu gol. Vai die ea ar și fost, dacă n'ar și dus die dulcele să-l dete sora-n samă la Crăiuțu.

Așea se stinse die foamie bdiata fomeie înaintie die vreme și rămase Crăiuțu văduș, cu on copchil, cu Găvrilă. Atunci iera Crăiuțu uăm aproape die șesezeci die ai, ear Găvrilă on cotăngan ca die 17-18 ai. Ce să facă amu ieî sângurî? Cinie să le coacă, cinie să le spelie hainăele și se lie facă die mâncare? Fără o sdreamță die fomeie-n casă-i rău! Dar amu ce să facă? S'ar însurá Crăiuțu, da-i pea bătrân; ar însura pă Găvrilă -- ti pea tinăr nu-i scăpat de numărushi.

Sela Crăiuțu binie că împăratu nu s'a slugi cu Gavrilă a lui, da legea-i lege! Oări binii, oări rău, trebe să stee la numărș. Deci să însură Crăiuțu, luă o vădană cât on dial die l'ar și putut ducea în voia cea bună sub-suoară, că iel iera numa cât o mânuse die pordiei pă lângă ea, vorba cântiecului:

Lelea cât on granatir,
Badia cât on moșcotir!

De aci în colo păstie Gavrilă vintră zile grele și rele; mai rele și mai grele diecât până trălă măsa săraea, macar că nici până-ntr'aceea nu fusese chiar în sânul lui Avram, da batăr avea mamă, apoi mama, năcăjită cum ar fi ea, tăt îi mamă! Da die când o căzut maștiha-n casă ca on nor, fu vai și amar die zilele lui Găvrilă. Că de și iera meteleul cât uaminii, dar iera fricos, să lăsa bătut și de Crăiuțu, de tată-so, și die maștihă-sa. Amândoi îl mânau și-l adunau mai mult flămând, die cât sătul. Die ceia ce iera în casă și die agonisita di pă câmp, iel nu știea ce să face; iera bun bucuroș, că are haine-n spatie și mâncare bună-rea, cum o căpăta și când o căpăta.

Veni și vremea cătuniei, da pe Găvrilă cinie han-tatar să-l iee? Apoi se betiegi, Crăiuțu, iar Crăița iast nuă vându jită după jită și puse bănișorii binie, așa, că până-nchise Crăiuțu uăchii nu iera nici o jită la casa lor. După moartea Crăiuțului își scoase Crăița partie și din moște, ear Gavrilă se ulfa cu uăchii, da nu știá ce se întâmplă, — iera bun bucuros că a scăpat die bătăile tătânes'o și să bucurá și mai mult când îi spuse maștihă-sa, că și ea se duce din Ciceu. Deci nu se împotrivi se iee tăt ce a vrea ea, numai să rămână singur stăpân pă capu lui.

Așa o și rămas singur stăpân în casa părințască. Moște avea mare, bucatele nu le luasă maștihă-sa chiar tătite, îi rămase și lui diestule, dieci să pusă ficioru pă hodină, mânca, durmia, își aduna catie vr'o doauă lemnie și omoriá vremea pân vecini și pân pădurie după alunie, bureți, smeură și mure. Moștea tătă o-a dat în partie și-i venia bucatiele și fânu dia gata. Dezi binie, cei ce ținiau moștea, tătți îl înșelau, dar iel, o gură singură, tăt avea cu ce trăi și cu ce plăti dările. Văzând niaturile capu și firea lui Gavrilă, luară tele moștea-n partie, că-și

ziceau : di ce să-l înșele alții, când îl puttem înșela noi ? Așa trecu vreme die doi până-n trei ai, iel trăta ca un săhastru, dar lipsă nu ducea, nici nebunii nu făcea, nici prădător nu lera.

Odată, cinie și cinie nu, îl niebunește pă Gavrilă să se-nsoare. Iel nu zice ba, că la nimic nu zicea ba ; vindie fân, grâu, cucuruz, își face rând die bani, să gată ea holteti și mere a peși în Corabdie, la fata unei văduve sărace, cu o ciurdă die copchii. Văduva-și face die lege așe : drept că Gavrilă nu dă cele semnie die uam în toată șirea, da-i gazdă, are moșie mare, va chivernisi fata mea averea și-or avea cu ce trăi. Așa se gândi și fata, și toemala fu gata. Se potrivt zicala : „Numa tău să șie, broaștie sunt destule !“

Și luă Gavrilă pă Susana, și ea-i pusă casa-n rând, și-l ducea cu buna, doară-doară l'a băga-n brazda botiezașilor. Până la o vreme o mârș lucrurile cum joc o mârș, da dila o vreme o văzut Susana, că n'are cu cinle țânea casă. Că, die-l mâna la moară, ti vinea numa cu jumătate fărina acasă. De-l întreba, că ce o făcut cu bucatiele, că doară

trebuia se aducă mai multă fărină, iel râdea și-i spunea, că uite cutare și cutare o zis că n'are bucatie, li o dat și lor die pomană câtie o cupă-doauă, die sufletu mânie sa. De-l trimitea în pădure, după ceva lemnie die foc, iel nu vinea până-l rupea foamea, cu tătie că pădurea iera numa păstie părău, la fundu grădinii lor, — ș'apoi atunci vinea doară cu lemnie? — Feri Doamnie! Iel vinea acasă cu pui die pasere, uări cu alunie, bureți și altie bazaconii. De vindie o elate die fân, — las că ea trebuia să facă târgul — da Gavrilă ierta jumătatie prețul la cei lingușitori. Așea stând lucrurile și văzând, că nu-i chip să iasă la cale cu iel, mai fiind și vorovită die lume, că numa Gavrilă Craiului s'a legat die ea, că altecum nici la han-tatar n'o trăbutit, femeia-și adună holubele și se duse la măsă acasă.

Intâmplarea aceasta atâta supără pe Gavrilă, încât din hăbăuc ce era, înebuni de tăt. Umbla cu săptămânile pân păduri, numa D-zeu îl stiè cu ee trăieă, și ce făcè p'acolo. Nu vorovia cu nime. Ear când nu mai putea die foame, abătia în sat pă la niamurile, ce-i finea moștea-n partie; care-i da ceva, —

binie, care nu — eară binie, merea mai die-partie.

Când o fost di câtră toamnă, par'că se mai limpezi la mintie o leacă și trase la casa lui, aduna partia de bucatie di pă la neamuri, vându fânu, și gândiai, că va prindie la mintie. Ba merse chiar după nevastă se și-o ducă acasă. Da zo ea nu se-nvoi. Atunci il apucară ear supărările. Câteva zile stătu închis în casă, apoi eși și-și căută doi uamini care să meargă cu iel la Bistriță să-i cumpere hainie ca la ghinărari. Uezi binie, uaminii il râdeau, dar iel numa cu gându acela umbla până află doi *șulhetici* cărora le dă câte patru mierțe de grâu curat să meargă cu iel la Bistriță, să-i aleagă hainie die ghinărari. Și totuși s'au dus pă jos. Și pă cale le povesti iel tătie pășanile lui cu tată-so și cu maștîhă-sa, cum il legau și-l bătiau pă undie nimereau, mai ales păste cap. „Atunci mi s'au turburat creerii“ — zicea bietu Gavrilă — „dar cum m'oiu îmbrăca în chepeneagul cel die ghinerari, cum m'oiu limpezi la mintie și-oi și cumintie ca ghinărarii“.

Iel simția, săracul, că nu-i cu toată mintia, și din faptele lui se vedea că-i lipsește o doagă; iel credea, săracul, în șirea lui cea slabă, că de a avea hainie ca ghinărarii, a și cumintie ca aceia și n'a fugi fometia dila iel.

Aceasta iera iarna. Ajung iei în Bistriță și văd în târg Rumâni d'ai noștri di pă Someș cu glugi lungi die pănură albă și-i spun la Gavrilă că aceia-s ghinărari. Și iel, vezi bine, credia, și cu unu făcură târg să deie la Gavrilă on rând die hainie ca ale lor. Și uămu se 'nvoii, și-i sui-n sanie și-i duse acasă la iel, undie muterea-n doauă zile cusu lut Gavrilă o păreche die cioareci încrețiiți, on suman alb cu șinoare negre și o glugă albă lungă din grumazi până-'n pământ. — Amu iera Gavrilă-n apele lui. Veni acasă voios, purta tăt hainiele acelea, dar la nevastă nu se mai gândi, nici ea la iel.

Dacă văzură niamurile ce-i cu Gavrilă, se voroviră să împartă între iele moștea Craiului, ear pe Gavrilă să l țină pe rând. Așa și făcură, fără a'l mai întreba de se-'nvoiește, ori ba? Și așa-i până-'n ziua de astăzi: niamurile lucră moștea, ear iel âmbă goi și flămând dila unu la altu; cine se-'ndură

și-l dă cleva — binie, cine nu, eară binie, numa să nu-l bată. Da, după ce-i folosesc moștea, batăr die l'ar omeni, și batăr die nu l'or batte, da nu-l ominește, săleacul de tel, și-l bat, și-l alungă dila unu la altu... da le-a răsplăti lor Dumniezeu, că-și bat joc die bietul năcăjit; că pediepsât îi tel die Dumniezeu, și die nu l'or mai bajocori și iei.

Amu rar voroveștie cu cleva o horbă, și și atunci — numa păsăreștie, rupând horbele. Când îi ceri cevași mai limpejor la mintie, și-i dă cleva die pomană văierându-l: O, vai die capu tău Gavrilă, ce zile-ai ajuns! atunci iel răspundie repede-pript: „*Ce folos că tata o fost crai, dacă die minie-i vai!*“

Apoi râdie, râdie...

Vai și — amar die zilele lui și die a lui viață — sălecuțu die tel!

Cercarea viitorului.

Omul ar voi sub orice preț să știe ce noroc va avea în viață; el drept aceea face combinațiuni peste combinațiuni, numai să străbată în tainele cele nepătrunse ale viitorului. Chiar pentru aceea nimic nu lasă necertat, neisplinit, numai doară-doară va putea străbate acolo, unde ochiu omenesc nu-i ertat a străbate. Dar omul fiind cea mai mare parte a anului cuprins cu fel și fel de greutate și de neazuri, ce-i store sudori crunte, numai arare-ori are vreme să se ocupe cu cercarea viitorului, care însă-i fierbe în cap tot mereu. Mai multă vreme are iarna, în nopțile cele lungi. Atunci, cu deosebire la anul nou și Bobotează, își caută tineretul în multe chipuri viitorul, dar mai numai tineretul, căci al tinerilor este viitorul; cei bătrâni nu-și mai bat capul cu de-aceste.

Atunci se adună mai mulți feciori și fete la un loc, în vatră focul pârpăe mereu, roșu ca limba unui smeu, tinerii glumesc și spun câte pologenii toate, apoi unul trage focul la o parte, iar pe vatra înfierbântată aruncă doi peri de porc. Perii înfierbântându-se se cârligă. De cumva perii încârligându-se se împreună laolaltă, atunci cei doi tineri, cărora au fost numiți acei doi perii — s'or lua, iar de ard perii despărțiți, nu s'or lua. Tot atunci pun în vatra focului și frunzuțe de bănuț, de se beșică de căldură și joacă, e semn bun, de ard fără a se bulbuca, e semn că din dragostea celor doi, pe seama cărora fură numiți, nu s'a alege nimic.

Mai caută-și norocul și așa, că scot pe un tânăr ori pe o fată afară, iar cei din casă înșiră pe masă mai multe vase cu gura 'n jos, și sub ele pun: sare, pâne, peptine, perle, inel... apoi cheamă pe cel de afară să vină să ridice vr'un vas. Acela vine, dar cu mâna tremurătoare ridică vasul, căci dela lucrul aflător sub vas atârnă norocul lui; de-a aflat sub vasul, ce l-a ridicat, sare — orândă-t va fi bogată, dar sgârelită; de-a aflat pâne — va fi bogată și bună, de-a aflat perle —

va fi bătrân, inel — frumos, cărbune — urât,
ș. a. m. d.

Apoi ies fetele afară și flecare numără
parii, începând dela nouă îndărăt, iar când
ajung cu număratul îndărăt până la unul,
acel par îl leagă cu ceva semn cunoscut.
Numărarea se face cu ochii închiși. A doua
zi își caută flecare fată parul, dacă acela
e cu coaje — orânda-i va fi bogată, dacă e
dubit — va fi sărac, de-i neted — va fi
frumos, de-i strâmb — urât.

Fata spre ziua de anul nou își pune lin-
gurile în poală și merge în vecini; de o
îmbie vecinii să șadă — nu s'a mărita în
câșlegile acele, de nu o îmbie — se va
mărita.

Se duce atunci noaptea în grădină și,
suindu-se într'un prun, zice:

Nu scutur prunul,
Că scutur nebunul,
Să vină 'n sat
Să-mi fie bărbat;
De o fi 'n astă țară
Să vină 'n deseară,
De-o fi 'n altă țară
Să vină mâni seară.

Mai merge fata și în câmp, în pădure,
unde știe că este mătrăgună, și sapă o
rădăcină de mătrăgună (dar asta par'că nu
spre anul nou, nici spre Bobotează), duce
sare și pâne de grâu și le pune în locul de
unde a săpat mătrăguna, apoi își întoarce
cămașa pe dos și zice rugăciunile, după
aceea învârtind mereu mătrăguna în mâini
zice :

Mătrăgună, doamnă bună,
Mărită-mă n' asta lună;
De nu 'ntr'asta, 'n ceealaltă,
Mărită-mă dup'olaltă;
Mărită-mă, gogă nene,
Mărită-mă mai de vreme,
Că de nu mi-i mărita
Mare gogă te-a mânca,
Că de cap te-olu apuca,
De pământ cu tine-olu da,
Ca să ști că to-s mai tare,
Nu mă tem de-a ta mustrare.

Dar mătrăguna încă-i zice :

Lasă buruiana să 'nspice,
Că dacă a înspica
Apoi te vei mărita

După cine tu vei vrea,
După un fecior de stat,
Care-i mai frumos în sat,
Frumos și gazdă mare,
Să nu fie supărare,
Fără să fii fericită
Ca o mulere cinstită.

Cărți de Ioan Pop-Reteganul

apărute în

„Biblioteca populară a Asociațiunii“:

1. „*Povestiri*“ (1908) cu o prefață de Octavian Goga. Nr. 28, din seria I, *epuizat* (nu se mai află de vânzare)
2. „*Lucă — minte slabă*“ și alte povești pentru popor. Nr. 126 *epuizat*.
3. „*Casa țăranului român*“. Sfaturi. Nr. 145 5 Lei
4. În „*Un ceas de șezătoare populară*“ *Chiuituri* adunate. Nr. 148 5 „
5. „*Stan Bolovan*“ și alte povești ardelenesti, culese din gura poporului. Nr. 172 5 „
6. „*Din Țara Hațegului*“. *Povestiri*. Nr. 180 6 „

CUPRINSUL:

	<u>Pag.</u>
Cuvânt înainte	3
Copiii Ursufului	7
Găvrila Craiului	29
Cercarea viitorului	41

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ce este „Astra“?

„Astra“ este societatea pentru răspândirea literaturii și culturii românești în mijlocul poporului nostru.

Inițiată încă din 1861, ea are un trecut glorios. Toți românii, cari au vrut propășirea neamului și-au dat mâna, când a fost vorba de „Astra“. N'au întreat de ce confesiune sunt, n'au știricit în ce partid sunt înscrși — *cu toții au pus umărul.*

Dacă poporul românesc este pe treapta culturală de acum, este a se mulțumi, în mare parte, „Astrei“, fiindcă ea a împărțit cărți bune cu sutele de mii, ea a ținut mii de conferențe, ea a pus la cale expoziții strălucite de țesături și cusături românești, ea a dat îndemnuri pentru asigurări de vite, pentru îmbunătățirea agriculturii, pentru cooperative, pentru tot ce e bun și frumos în casa și gospodăria românului.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Adunările ei generale au fost adevărate serbători românești.

După unire are „Astra“ o chemare tot atât de minunată. Ea e chemată să strângă rândurile, să sune trâmbița: „Înainte! Spre propășirea *tuturora*, ca frații cei buni“!

„Astra“ e craintele vremurilor mai bune. Ea trebuie să potolească patimele și să dea nutremânt sufletese oamenilor, cari — după războiu — au cam apucat-o care 'neătrău.

„Astra“ crește cetățeni adevărați: cu minte și de inimă!

Cine vrea propășirea *trebuie* să fie membru al „Astrei“! Numai așa vom ajunge la creangă verde.

Inserieți-vă fără zăbavă la „Astra“! (Sibiu, Strada Șaguna 6).

Condițiile de inserție — pag. 2 a copertei.

Numere istorice din „Biblioteca populară”, vrednice de citit:

Nr. 153.	<i>Războiul pentru întregirea neamului românesc</i> , de Dictor Lazăr	Lei	6—
„ 156.	<i>Războiul româno-ruso-turc, în 1877—78</i>	„	4—
„ 160.	<i>Părintele Vasile Lucaciu</i> , de Alex. Ciura	„	5—
„ 168.	<i>Începutul neamului românesc</i> , de Dr. I. Lupaș	„	5—

Numerele ultime :

Nr. 178.	<i>„Calendarul Astei” pe a. 1931</i> , redactat de Horia Petra-Petrescu	„	15—
„ 179.	<i>Petrea Voinicul și alte balade</i> de Ștefan Cacoveanu	„	6—
„ 180.	<i>Din Țara Hațegului. Povestiri pt. popor</i> , de I. Pop-Reteganul	„	8—
„ 181.	<i>„Îngerul a strigat”!</i> Poezii naționale, de I. U. Sorciu	„	10—
„ 182.	<i>Marii cântăreți: Alecsandri, Coșbuc, Alexandrescu</i> (3 conferențe) de I. Agârbiceanu	„	10—
„ 183.	<i>„Arhanghelul dela Turda”,</i> povestire istorică de A. Nanu	„	10—
„ 184.	<i>„Ce trebuie să știm despre boalele molipsitoare”,</i> de Dr. Iosif Stoiță	„	10—

„Biblioteca populară a Asociațiunii“ („Astra“)

apare lunar. În 1931 s'au tipărit până acum următoarele numere: (181) „*Îngerul a strigat*“, poezii naționale de I. U. Soricu. Poeziile acestea ale poetului nostru sunt potrivite de declamat la festivaluri, la șezători literare, la serbări școlare. Subiecte: iubirea de țară, Tudor Vladimirescu, Andrei Șaguna, A. Iancu, religia mântuitoare. — (182) „*Marii cântăreți: Alecsandri, Coșbuc, Alexandrescu*“ — 3 conferențe de I. Agârbiceanu. Conferențele acestea vor putea fi citite sau rostite poporului dela țară din partea propagandiștilor noștri culturali. Sunt întreprinse și poezii de ale poezilor amintiți, încât chiar și cel ce nu a știut nimic despre Alecsandri, Coșbuc sau Alexandrescu, câștigă cunoștințe despre ei. — (183) „*Arhanghelul dela Turda*“. „Icoane din istoria uciderii lui Mihai Viteazul“, Povestire istorică de A. Nanu. O povestire dedicată tineretului român. Plină de viață, într'o frumoasă limbă românească, ici-colo cronicărească, ni se descrie uciderea dela Turda. — (184) „*Ce trebuie să știm despre boalele molipsitoare?*“ de Dr. Iosif Stoichița. Un medic cu dragoste față de poporul dela sate descrie pe larg boalele molipsitoare și pașii ce trebuie să-i întreprindem, ca să scăpăm de ele. — (185) „*Copiii Ursușului*“ de Ioan Pop-Refeganul, cu povestiri populare.

Vor urma: un număr religios, scris de rectorul Acad. teologice din Sibiu Dr. Nic. Colan; un număr din istoria romanilor, etc.

Fiecare număr 10 Lei. Se află la librării și la sediul „Astrei“ culturale: Sibiu, Strada Șaguna 6.

